

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K [ena številka 20 vin.], za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani [Katol. Tiskarna], naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrkih

21. junija 1917

Na sodišče!

Spisal Francè Žužek.

Okrog desete ure dopoldne je stopil ordonanc v pisarno in mi naznanil: »Gospod korporal, pokorno javljam: Gospod major vas zahteva.«

Poravnal sem si razmršeno frizuro, popravil ovratnik, zapel gumbe in odšel po stopnicah v prvo nadstropje. Pred durmi majorjeve pisarne sem obstal in premislil: »Kaj bo neki? Sem mari zakrivil kaj? Spominjam se ne, a kdo bi

jamčil pri tem obilnem pisarniškem delu? Neumnost! V tem slučaju bi mi zapovedal major enostavno k raportu! Bo že kaj drugega!«

Pogledal sem se v ogledalo, je-li vse v redu na meni, potrkal in vstopil, zaprl vrata za sabo, napravil dva koraka naprej ter se priklonil vojaški: »Povelje, gospod major!«

Dvignil je glavo, me premeril od nog do glave in vprašal: »Se-li izpoznate v Gradcu?«

»Da, gospod major!«

»Dobro! Zvečer spremite nekega in-

fanterista k sodišču. Vzemite s sabo puško ali samokres in pazite, da vam ne uide! Niti za en korak ga ne izpustite od sebe! Razumete?«

»Da, gospod major!«

»Tu imate dokumente. Oddajte jih gospodu nadporočniku-avditorju, preden prijavite svoj dohod v sprejemni pisarni! Razumete?«

»Da, gospod major!«

»Mož je v primitivnem zaporu,« je nadaljeval major. »Naročite poveljniku straže, da naj vam ga pripeljeta dva moža z nasajenimi bajoneti in en podčastnik

Naši vojaki zasedejo romunsko gorsko vas, ki so jo Rusi ob begu zažgali.

zvečer na postajo, kjer prevzamete vi nadaljno odgovornost zanj. Razumeli?»

»Da, gospod major!«

»Rečem vam še enkrat,« je dejal major s poudarkom. »Pazite! Zdaj ste odgovorni zanj vi! Izvršite dobro in natančno dano vam nalogo! Se smem zanesti?«

»Popolnoma, gospod major!«

»Dobro. Zdaj greste lahko. Ko se vrnete, mi javite koj izid obravnave! Ste čuli?«

»Da, gospod major!« Priklonil sem se in odšel.

Prišedši v pisarno, sem sedel za mizo, prižgal cigareto in nadaljeval svoj posel.

»O, ne samo enega! Je več tičev po naših luknjah!«

»Mislim primitivni zapor namreč,« sem mu pojasnil.

»Da, tu je en sam. Neki Hrvat, Gjuro Petrović se piše.«

»Hrvat,« sem premislil in vprašal dalje: »Kdaj izmenjate stražo? Ob eni?«

»Da.«

»Povejte torej novemu, ki prevzame službo, da mi ima privedi tega Petrovića zvečer ob osmih z dvema možema na postajo, kjer ga prevzamem jaz, da ga spremim na povelje gospoda majorja k sodišču v Gradec!«

osmi uri mi ima izročiti novi komandant moža na postaji. Da mi ne pozabite!«

»Brez skrbi! Točno ob osmih bo mož tam, če ne že prej!«

»Torej, servus!«

»Servus! Srečno pot!«

»E, menda ne bo hudega,« sem dejal že na stopnicah in se nasmehnil. »Le vožnja je malo sitna in nerodna v teh vojaških vozovih, ki so vedno nabito polni. In različni ljudje notri! Človek ni niti v ozadju varen pred domačimi živalcami, ušmi. Pa bo že šlo, že; samo, da bo mož o pravem času na postaji!«

Ob polosmih sem bil pripravljen: Za pasom je tičal v rumeni usnjati torbici samokres, suknič je bil zapet dobro, kapa je stala dovolj na desno, — torej: »Zdravo, fantje!« sem se poslovil od tovarišev in odšel po stopnicah. Na pragu sem si prižgal cigareto in stopil v jasno, kot gad mrzlo svečanovo noč. Zaškripalo je pod nogami, v nos, ušesa in v ves obraz se je zajedal mrzav in objemal počasi meča, da sem pospešil korake in brzel kot pšica proti majhni postaji na pobočju nizkega griča. Potipal sem, je-li denarnica v žepu, je-li samokres pritrjen dobro, in obšla me je neka tiha zadovoljnost. »Korporal, korporal,« sem premišljeval sam pri sebi. »Korporal je pravzaprav reva pri vojaki,

in čeprav objema njegov bajonet lep rumen cof. Pride vodja, ki ima eno samo zvezdo več, pravzaprav dve, pa moraš stati pred njim kot sveča pokoncu in mu gledati kot ris v oči. Tako je pisano v knjigi in ne pomagajo ti ne zvezde, ne tisto rumeno pri bajonetu! A če te pošlje n. pr. tako-le — gospod major kot spremljevalca k sodišču, ti nehote vzraste greben, roka ti seže pod vrat, na bajonet, prsi se izbočijo same od sebe in v srcu ti vstane zavest: Pa smo le nekaj!«

V takih premišljevanjih sem prišel na kolodvor in stopil v čakalnico. Nihče ni bil notri, vse tiho in prazno, le nihalo okrogle stenske ure se je premikalo počasi, kot bi se mu sanjalo, od leve na desno, od desne na levo, enkrat danes, enkrat jutri. Zunaj je pel signalni zvonec svoj enakomerni cin — cin — cin v velikih presledkih in skozi napol zaprta vrata se je valil gosti zimski zrak v sobo, začel v členkih in mi lezel polagoma navzgor po vsem životu. Z dolgimi, trdimi koraki, roke v žepu, sem meril čakalnico od vrat do okna in oo okna do vrat, se ustavil mo-

Humor s fronte.

Pa mi ni šlo nič kaj od rok. Vsak hip so mi uhajale misli na Gradec in na zaprtega infanterista, ki naj mi ga privedeta dva moža in en podčastnik zvečer na kolodvor, kjer prevzamem jaz nadaljno odgovornost zanj in ga spremim s puško ali samokresom, torej popolnoma službeno, do sodišča.

Sto vprašanj se mi je prerivalo nenkrat po glavi. Kaj je storil neki? Je-li dezertiral, je-li ubil koga, je-li kradel? Se je-li protivil poveljem višjih in se pregrešil proti subordinaciji? Mogoče je razžalil celo na katerisibodi že način Njegovo Veličanstvo? Bog ve! Vsekakor je zločinec posebne vrste. Čemu sicer te stroge odredbe?

Tako sem premišljal, ko se mi nákrat zabliška v glavi: Toda, zakaj so ga vtaknili le v primitivni zapor? To ni za težke pregreške! To je najmilejši zapor pravzaprav pri vojaki!

Da, da! Tu tiči veliko nesoglasje: Ali je fant lump, ki zasluži strogi zapor, ali je pa nedolžen, ki naj uživa prostost! Te ostre odredbe in primitivni zapor, — ne, ne, to ne gre skupaj!

Ob tem preudarjanju se je zvečala radovednost v meni v neskončnost, da sem komaj pričakoval večera, da se sam pogovorim z infanteristom, če bo seveda voljan, odkrivati črno plat svoje duše.

Opoldne sem stopil v stražnico. »Kje je komandant?«

»Tu,« se mi je oglasil.

»V zaporu imate nekega infanterista, ne?«

»Z nasajenim bajonetom?«

»Samoumevno! Je-li treba to šele vprašati?«

»Vem,« je dejal komandant, »da je vprašanje pravzaprav neumno. A fant je dober, miren in napravlja vseskozi dober vtis na človeka.«

»Je mlad?«

»Okrog petindvajset mu bo.«

Molčal sem nekaj časa in rekel nato: »Torej ste razumeli: Zvečer točno ob

Iz vzhodnih Karpatov: Pastir s trobljo.

goče pred reklamno sliko tega ali onega alpskega letovišča in se ozrl za hip skozi umazano okno, nevede zakaj. Dokaj časa sem koračil po sobi brez misli v glavi, brez čuvstva v srcu ter se ustavil slednjič. Oko mi je obtičalo v neki grči v tleh. Gledal sem jo topo, dolgo, dolgo, ko me nenadoma vzdramijo iz moje duševne otrpnosti hitri koraki.

»Tu ga imate!« pravi neki korporal, vstopivši v sobo.

Nisem se zmenil zanj; poiskal sem si arestanta, stopil proti njemu in dejal: »Vi greste z mano v Gradec k sodišču. Prepovedano vam je vsako samovoljno oddaljenje, razumete? Kako se pišete že?«

»Gjuro Petrović.«

Sedel je na klop, naslonil roko na koleno, podprl brado z njo ter strmel v tla in si tolkel z nogo enakomerno takt ter žvižgal komaj slišno. Pregledal sem njegovo močno postavo, široka pleča, rdeča lica in močne koščene roke, hodil dalje po sobi gorindol ter mislil različno, ko se mi oglasi mahoma:

»Dovolite, gospod korporal.«

Vznenadil me je njegov gladki, lepi ton, pogledal sem mu v velike, plave oči, preštudiraj orlovski nos, fine poteze krog ust, jasno čelo in rekel: »No?«

»Veste-li mogoče natančno, kdaj pride vlak?«

»Prav natančno ne; a da ga ne bo še pol ure, to vem zagotovo.«

Sedel je in molčal.

»A čemu vprašate,« sem stopil čez nekaj trenutkov k njemu.

»Truden, izmučen sem, pa bi rad izpil še en močan čaj z rumom, da mi požene zastalo kri v žilah v tek. Ali vam bi bilo prav, gospod korporal?«

»Meni, — popolnoma prav. Še pametna misel je to. Saj se bova vozila itak do jutri zjutraj! Radi mene, — torej!«

Vstal je in krenila sva v krčmo na nasprotni strani ceste. Ob slabo brleči luči so igrali postajenačelnik, njegova gospa in dva orožnika karte, natakariča je pa ravnala na mizi pri peči perilo.

»Dober večer,« sem pozdravil, pogledal po sobi in volil mizo v kotu.

»Želite?« je vprašala natakariča, ko sva sedla s Hrvatom.

»Dva čaja. A hitro, da ne zamudiva vlaka!«

»O, ne bojte se! Tu-le je vaša ura,« se je zasmejala in pokazala s prstom načelnika. »Ko gre iz sobe ta gospod, tedaj je tudi za vas čas.«

Nasmehnil sem se, a ji vendar utemeljil prejšnje besede: »Bolje prej kot kasneje, gospodična! Saj menda poznate pregovor: Bolje čakati pol ure, ko zamuditi eno minuto?«

»Ne bo treba čakati tako dolgo in tudi zamuditi ničesar, ker bo koj tu: Dva čaja torej?«

»Da, dva čaja! Toda močna, z rumom!« je pohitel Hrvat in prižgal cigareto najprej meni in nato sebi.

»Hvala.«

»Prosim, prosim.«

Ko je postavila natakariča čaj pred naju in ko sem spustil sladkor vanj, sem vprašal Hrvata: »Dovolite eno vprašanje: Kako to, da ste bili samo v primitivnem zaporu, ko so vendar določene vseskozi stroge odredbe napram vam?«

»To je tako, gospod korporal: Jaz sem superarbitriran in odpuščen za eno leto; torej bolan in nezmožen, nesposoben za težki zapor.«

»Kako naj razumem to?« sem vprašal. »Vi ste bili torej odpuščeni, doma?

Pregrešili ste se nekaj, pa so vas vpo-klicali, zaprli in naznanili?«

»Ne, ne! Stvar je čisto druga. Na vlaku vam povem vse do pike natančno. Za zdaj samo to: K oddelku rekonvales-centov sem sém prišel iz Zagreba, iz bol-nice. A ne naravnost. Med potjo sem iz-

vedate, da ste pri vojaki?! Povejte na-ravnost in vse bo dobro! Vprašam vas zadnjič: Ali ste ponaredili dokumente, ali ne?«

»Ne udam se,« sem sklenil sam pri sebi in ponovil odločno: »Ne, gospod na-rednik! Ni dotaknil se jih nisem!«

Zajtrkovanje v etapnem okolišu.

Električna železnica v svrhu vojnih del v Romuniji.

stopil in ostal doma osem dni. Nato sem se bal, da bi mi ne prišli na sled in sem ponaredil datum v dokumentih za en teden, kar so pa izpoznali tu.«

»Zakaj ste ponaredili dokumente?« me je vprašal računski podčastnik.

»Jaz jih nisem,« sem lagal. »Kot sem jih dobil v bolnici! Prav taki so. Niti dotaknil se jih nisem.«

To ga je razkačilo: »Boste vi meni pravili?! Povejte po pravici: Zakaj ste ponaredili dokumente?«

»Gospod narednik, ni dotaknil se jih nisem!« sem trdil trdovratno.

Narednik je zdijval: »Človek, ne la-gajte mi! Imejte pamet, saj se menda za-

Narednik je sedel in zaškripal z zobmi: »To bomo šele videli! In zapomnili si boste, kdaj ste mi lagali! Marš!«

Šel sem, in res me je skrbelo malo. DrugEGA dne me je poklical major. Tudi njemu sem tajil sprva, kar ga je razjarilo do skrajnosti, a končno sem mu vendar priznal resnico.

»V zapor ž njim!« je ukazal. »V strogi zapor! Naznanim ga radi osemdnevnega samovoljnega oddaljenja in radi ponare-janja javnih listin, da se bo lump zapom-nil za vse življenje! Marš!«

A preden sem šel v zapor, me je preiskal doktor, določil na superarbitracijo ni mi napravil spričevalo, da nisem za

strogi zapor. Tako sem prišel v primitivnega. Major me je ovadil res, in tožba je bila v polnem teku. Jaz sem bil pri superarbitraciji spoznan nesposobnim za vsako črnovojniško službo in odpuščen za eno leto. A domov nisem mogel. V primitivnem zaporu sem moral čakati obravnave, h kateri grem danes.

Izpil sem čaj in dejal: »Obtoženi ste dveh težkih pregreškov, ljubi moj! Ali se ne bojite?»

»Nič, gospod koporal! Le malo tesno mi je in nestrpen sem. Zavest, da bi mogel domov, pa ne smem, mi ne da miru.«

»Te vaše navdušenosti ne razumem. Pregreška sta vendar težka, zlasti drugi!«

»Na vlaku vam povem vse, čisto vse, in razumeli me boste ter se prepričali, da sem človek, ki ljubi jasna čela in odprta srca, čeprav sem lagal naredniku trdovratno. Imam toliko olajševalnih momentov, da upam priti brez kazni od obravnave!«

Stvar me je jela zanimati bolj in bolj in najljubše bi mi bilo, govoriti z njim do konca; a najina ura je bila prišla. Plaćala sva. Ta Hrvat! Vročekrven, bistrih, bliskajočih oči! In njegov govor! Hiter, gladek, prepričujoč, zraven ti pa maha in miga ter gestikulira z vsemi svojimi udi!

Na postaji se je bilo nabralo še nekaj vojaštva in civilistov, ki so nestrpno

otrplih udov. A zaspi še vsaj, v hipu zaspi. In ko vstane, se pretegne parkrat, napravi par korakov, par sunkov z rokami, močna črna kava, in zjasni se mu čelo, poživi domišljija, da nehote povdovtip kot flegmatičen godec na svatovanje, da se ti zasmeji tovariš, potiplje svoje tri kocine pod nahodnim nosom in pritakne kaj, da gre i tebi na smeh. Ni-li res tako, Petrović? Saj ste tudi vi okusili grenkosti in sladkosti vojnika.«

»O, okusil, okusil. Pa nič koliko okusil,« je prikimal z zaničljivim nasmehom.

»Bili ste torej dolgo v fronti?»

»Sedemnajst mesecev, gospod koporal,« je rekel z močnim poudarkom, zamahnil z roko predse in me pogledal naravnost, nekako prepričevalno, morda samozavestno.

»Neprenehoma?« sem se začudil.

»Neprenehoma, gospod koporal!«

»Torej od mobilizacije?»

»Od mobilizacije, pa do letošnjega Božiča! Premeril sem vso Galicijo, Duklo, Karpate, Bukovino, Sočo, in jo skupil slednjič na Kalvariji.«

Zmajal sem z glavo: »Skoro neverjetno, kdor ve, kaj je pehota na bojišču. Zaropotajo strojnice, zabobne topovi: Dam, dam! Bim-bim-bim-bim-bim! — in v pol ure ni več bataljončka.«

»Da, neverjetno! Kot čudež! Še zdaj se mi zdi včasih, da ne živim. Kakor v

in nadaljeval s komaj vidnim vzdihom: »In vse sem prestal, pozabil vse, odpovedal se vsemu in bil dobre volje, le nekaj me je tiščalo grozno, neizmerno: Domo-tožje! To je tisto, gospod koporal, kar dá človeku moč, da stisne ob sto mrtvih pesti in sikne skozi zobe: »In vendar moram ostati živ!« Kdor je živel življenje-vojnika, mimo katerega je zašvisnila smrt milijonkrat s svojo koso, — ta je doumel šele, kaj je dom, kaj je oče in mati, ljubica in žena, — ta šele je sposoben postati v življenju mož, resen mož, ki bo živel drugače kot doslej ter skušal popraviti napake iz prejšnjih dni! In to spoznanje ga vleče nazaj, domov, da smatra smrt za nekaj strašnega — ne zato, ker je pač smrt, temveč zato, ker mu prēstriže nit življenja v trenutku, ko je prišel do pravega spoznanja, ko je postal šele zmožen za človeka, ki ni živina, temveč res človek, ki ima pred sabo cilj: obdelovanje rodne grude, dobra vzgoja otrok in izveščanje svoje duše!«

Naglo, tekoče je govoril te besede, mahal z rokami in bliskal z velikimi, plavimi očmi. Kadil sem, otrneval cigareto ob koleno in napel možgane, da ne bi izgubil niti njegovega izvajanja.

»Ni-li res tako?« je vprašal čez nekoliko hipov; pravzaprav ne vprašal! Saj je bilo kot trditev tv vprašanje, rojeno v izpoznanju, da se priklopi njegovemu prepričanju in življenjskemu naziranju.

»Čudim se naravnost vašim besedam,« sem dejal kratko.

»No, vidite, gospod koporal, in v takem duševnem razpoloženju in stanju sem bil za srečno novo leto ranjen, težko ranjen na Kalvariji. Dum-dum krogla mi je predrila pleča in se razletela pod lopatico v sto kosov. Hudo je bilo, neizrečene bolečine sem trpel, a mislil sem: Prideš v bolnico, ozdraviš in pošljejo te na dopust, in vesel sem bil v srcu. Raditega sem prosil vedno za bolnico v Zagreb. In ustregli so moji želji. Z neizrečenim veseljem sem sporočil materi svoj naslov in jo komaj, komaj pričakoval v bolnico. A mesto nje je prišlo pismo. Pisal ga je naš župnik: Da je moj oče že na bojišču in da leži mati na smrtni postelji. Prehladila se je jeseni, in zdaj jo je privezala huda pljučnica na posteljo. Naj se ne bojim, ker Bog je dober in usmiljen. Tako mi je pisal in jaz sem bral ter sopel globoko. Kako bi se ne bal, Boga mi! Pljučnica — to niso mačkine solze! Bog je dober in usmiljen: Seveda, saj to vem jaz tudi. A vendar je neumna taka tolažba, ker je zmožna, pripraviti človeka do sklepa, da Bog ni dober in usmiljen, če mi umre mati, kar pa ni res in bi bilo napačno! Nikakor nisem bil obupal, a bal sem se tako, da vam ne morem povedati. Premislite, gospod koporal: Doma velika domačija, žaga, mlin. Sin po sedemnajstih mesecih hudo ranjen in operiran čez vsa leva pleča. Oče, gospodar, je zapustil jeseni dom in se nahaja v fronti. Ostala je poleg nezanesljivih poslov edino še uboga mati, in ta vam leži na smrt bolna. O, to je bil grozen položaj! Jaz imam čez petindvajset let, imel sem izbrano že nevesto, čakali smo še samo ugodne prilike, — pa moram gledati to razdejanje! Sam večni Bog ve, koliko sem prestal tiste štiri mesece v bolnici. Mati je okrevala, a silno počasi. Ozdravil sem, in poslali so me h kadru. Vlak je privozil mimo mojega doma, v meni je zakipela, zavrelo, čuvstvo je prevladalo pamet, in ko sem korakal od postaje proti vasi, ko je zažvižgala lokomotiva in pognala goste oblake dima v

Prevoz avstrijskih in nemških čet preko Donave pod varstvom ladij monitorjev proti Romuniji.

pričakovali vlaka. V dobrih petih minutah je zapiskalo za ovinkom, in že je pridivila lokomotiva mimo nas. Vstopil sem v zadnji voz, ki slučajno ni bil nabit kot navadno.

»Zdaj smo torej dobri za eno noč,« je dejal Petrović, ko se je začel viti vlak po par močnih sunkih v mrzlo zimsko noč.

»Žalibog,« sem pristavil. »Nekaj groznega je vožnja v teh zaduhlih, z dimom in najrazličnejšimi plini nasičenih, razdrapanih železniških vozovih. Človek bdi, dremlje, čuje, preklada levo nogo čez desno, desno čez levo in strmi topo skozi rosna okna, da se mu vrti v glavi. In na koncu koncev je zdelan duševno in telesno, da ni dva dni za nobeno rabo. Ljubši mi je dvanajsturni vojni pohod kot taka vožnja. Res tebi človek kot z jasnega neba čez nahrbtnik na blatno cesto, ne čuteč svojih

sanjah sem. Ne zapopadem, pa ne zapopadem, kako je bilo mogoče, vzdržati toliko časa in priti še živ nazaj. Verjemite, gospod koporal: Ne gre mi, pa mi ne gre v glavo!«

»O, razumem, razumem! Ni treba celih sedemnajst mesecev zato. Kdor je bil dvajset minut, pa nič več v ognju pušk, strojnic, min, ročnih granat najrazličnejše vrste ter topov vseh kalibrov, naskočil čez kupe mrtvih z bajonetom sovražno postojanko, ta bo razumel vašo besedo.«

»Da, da!« je pritrdil Petrović in se ozrl skozi okno. Mimo nas so hitela brda, njive, borovi gozdovi, prihuljeno grmičevje, zvezde, nebo: Ves svet se je premikal tajinstveno, hitro, sunkoma, v tempu nočnih duhov v nasprotno smer, kakor bi se bal severa.

Hrvat je odmaknil oko, me pogledal

zrak, sem se šele ustrašil malo in se zavedel nepremišljenega koraka. Stal sem in gledal. A v vasi je stala hiša, z rdečo opeko pokrita, iz dimnika se je kadilo. Ko jo je v hipu objelo to moje oko, sem sklenil: Če me jutri ustrelé, grem domov! In sem hitel. Mati je sedela pri mizi, pisala in pogledala, ko sem vstopil.

»Gjuro!«

»Mati!«

Več nisva govorila. Jokala je, jaz tudi samega nebeškega veselja in spomina na težke dni.

Zvil si je cigareto, prižgal in nadaljeval: »Kaj vam bom pravil na dolgo in

za bodočnost. Teden je bil hitro okoli. Treba je bilo iti. Tedaj sem pomislil: Kaj poreko pri kadru? Samovoljno oddaljenje kaznujejo strogo pri vojaki. In sklenil sem povedati vso resnico: Sedemnajst mesecev v fronti, obupno stanje doma, — kdo bi ne izpregledal pri tem? A prišel mi je na misel neki dogodek iz dobe mojega aktivnega službovanja. Neke nedelje namreč se nas je zbrala večja družba. Bil je predpust, in zavili smo v neko gostilno v Šiško. Tiste večno razuzdane Šiške in predpustne nedelje ne bom pozabil nikoli. Bil sem prvič in nazadnje tam. Pili smo, peli, plesali, vriskali in hrumeli kot

alpe po nič in zopet nič. Enkrat sem moral v Visso ovce strič in velikokrat v hrastov les hrastove skorje pobirat. O da, vedno si me hotel odstraniti. Pa sem se enkrat vendarle za teboj splazil. Ali še veš, nad Majskim brezdom, kjer ste kurili, sem te dobil. Drugi so vpili: »bravo, bravo, Poz'do, bravo! Ti si me pa...« (Poz'do se zasmeha z vsemi širokimi zobmi) »skoro do mrtvega pretepel in me kot psa domov napodil. V drugo sem se pa popolnoma uprl in tedaj si dejal: »V božjem imenu, kaj moremo za to, to ima v krvi! Tako, oče, si dejal.«

Kaj naj bi Sesto na to odvrnil? Hkrati

Franc Petrič

iz Brezovice pri Vrhniku, umrl vsled ran z lašk. boljšča 10. aprila 1917, pokopan na voj. pokopališču v Rihemberku pri Gorici. Počivaj v miru!

Jožef Pustovrh

iz Polhovega gradca, se pogreša od meseca oktobra 1915; bil je v bojih na laški fronti. Dal Bog, da se še vidimo!

Jakob Marolt

iz Podklanca pri Sodražici, padel na ruskem bojišču v Karpatih 14. junija 1915. Svetila ti večna luč!

Franc Širovnik

doma od Sv. Duha v Halozah na Štajerskem, se pogreša od meseca oktobra leta 1914. Da bilo svidenje tu ali tam!

Franc Gradišek

iz Gradišča pri Stranjah, padel vsled italijanske granate dne 26. aprila 1917. Pokoj ti in časten spomin!

Franc Oblak

iz Žirovskega vrha pri Žireh, ranjen v Karpatih, umrl v vojaški bolnišnici v Pragi dne 27. maja 1916. Na svidenje nad zvezdami!

široko? Videl sem razmetano pohištvo, zanemarjeno orodje, grozen nered v mlinu, na žagi, pa me je zbolelo v srcu in sklenil sem ostati doma osem dni. Orožništvo je oddaljeno, pohajkovati nisem nameraval, v fronti sem bil sedemnajst mesecev brez prestanka, — kdo bi si delal tu dušomorne skrbi?«

»Koliko dni so ti dali dopusta, Gjuro?«

da smo samo mi na svetu. In ko je prišla deveta ura zvečer, se še zmenili nismo za kasarno. Pili in peli smo, plesali, bil je predpust, — kaj nas briga vse drugo? Kar nastane okrog enajste ure ravs in kavs med topničarji in nami — vsled neke kuharice seveda. Saj vojaki se itak ne udarijo nikoli za drugo kot za hišne in kuharice. Bil sem pijan in potegnul z drugimi: »Janez, mlati, tolči, bij hudiča, Janez! Kranjski Janez se ne umakne: Lopni Janez, lopni! Udri ga! Bij ga! Kar potolči ga!« Tako smo kričali in topli s stolmi, steklenicami, s pestmi, bajoneti. Žvižgalo in hreščalo je po sobi, sem pa tja je zažvenketala šipa v oknu, ženski svet je kričal in vikal, vpil na vse pretege, po tleh je že tekla kri in ljudske mase so se zgrinjale pred gostilne. — Tedaj se zablistajo skozi oboje duri — bajoneti:

»Mir! Sicer streljamo!« je zakričal poveljnik patrolje z močnim glasom.

A v splošnem hrumu ga ni slišal nihče.

»Mir! Kaj pa mislite?«

(Konec prih.)

Cesar Karol kot deček s svojim vzgojiteljem l. 1897.

je vprašala mati, nevede, da sem izstopil samovoljno.

»Osem,« sem ji lagal. »Resnice ji nisem maral povedati, ker sem vedel, da bi se bala bolj kot jaz sam. In tako sem ostal, delal, urejeval in naročal deklam

Sisto e Sesto.
Povest iz Abrucev.
Spisal Henrik Federer. — Poslov. Franc Poljanec.

(Dalje.)

Sesto je obstal. »Da, jaz sem te učil moriti, imaš prav,« je zakričal, »in zato ravno pravim, da si zaradi mene vse izgubil, gore in koze na njih in koč v Paritondu in pozivanje in svobodo in čast in življenje. Tebe bi morali živega pustiti, pa mene zato dvakrat umoriti.«

»Oče, neumnost, kar govoriš, bodi vendar tiho!« je ugovarjal Poz'do. To vse skupaj ni nič res. Veliko bolje jaz vem, kako me nisi nikoli hotel seboj vzeti. Večkrat, kadar ste se vi možje pripravljali za kako podjetje, si me poslal na Pigorske

Cesar Karol in njegov učitelj francoščine mr. Mathieu.

košarico, se ž njo vljudno priklonil in je vržel s krepkim zamahom čist prst na kamenito klado pred njima, ki sta na njej obedovala. Hkrati je pomigal pažu, ki je še na pragu za njim čakal. Ta je nosil v rokah široko srebrno pločo polno vrčkov

in čaš, ki so se zadevale, da je veselo žvenketalo, in krožnikov, ki so razlivali neznano dober duh po pečenki in pecivu po tej sestradani celici. Povsod je bila po posodi vrezljana trojna papeževa krona in prekrizana ključa sv. Petra. Paž je pa spo-

človeško luknjo, morilko svobode, in zadržal zatohlost plesnivih sten in zlasti ko je zagledal lepega, divjega dečka, ki tu sedi, pač enake starosti in vendar že obroč in veriga na nogah in bogsigavedi s kakšnimi hudobijami na vesti, oj, to mu šala

le paži rodbine Colonnov premorejo — Orsiniji so ponosnejši in okornejši — se je poslovil in je celo pot, dasi je imel sedaj obe roki prosti, vsled resnih reči, ki jih je pravkar videl, pozabil svojo tatvino obrisati. Šele ko je prišel na vatikanske vrtove in se je kot tič prhutaje in refetaje v svežem zraku in dražestnem curku fontane Conti¹ otresel smradu in grozote one ječe, šele tedaj si je urno, načajivo vrabčevsko nprav svojega poklica zopet nazaj pridobil in se v kot baklja svetli vodi ogledal. Tedaj je zopet zapazil sirupov kupček in si ga je smeje s konci belih prstov v usta pobrisal. Tudi tako se je dragoceno prilegal.

Veliko bolj kraljevski se je ponašal drugi deček v ječi. S prezirljivim pogledom je ošvrknil vso ropotijo na ploči in nato hladno dejal ječarju: »Kajpak, čemu navsezadnje le vse to veličevanje? Kaj nama bo le jed in pijača? Na to vama bi bilo prej treba misliti. Ali je ta košarica tudi morebiti od strica papeža?«

»Ne,« je čuvaj v zadregi odvrnil. »Že pred tedni jo je prinesel star možiček iz Abrucev. Župnik ali kali? Malo je govoril po latinsko, malo po rimsko, pa tako, da še nikoli nisem slišal. Seveda k ujetnikom ne smem ničesar niti vun niti noter pustiti, dokler niso oproščeni... ali... no... ali...«

»Že veva, kar reci!« sta silila Sesto in Poz'do, eden vdano, drugi ponosno.

»Ali pa je njih zadnji dan. In sedaj je vajina obsodba na vratih nabita, in zato náta tudi košarico, čeprav ne razumem, kako more kdo take smeti tako daleč v mesto nes...«

Tisti hip mu je kot blisk, žvižgajoč, švignila zardela zaušnica na lice, da je pač cel Rim sladkejše in popolnejše še ni doživel. Zakaj Poz'do je že zvrnil košarico na srebrno posodje. Kaj se je izkotalilo: par kamnov in kep iz Paritonda, nekaj srebrnosivih hribovskih oljčnih vejic in krepka brada abruškega divjega kozla. In to veličje, proti kateremu je cel Rim z nježa kupolami in stebrovjem kakor zanikarna igrača, to krasoto je to človeče... prav, blagor mu!... jo je že odpetal! Se je zaušnici papeževega nečaka pa še globoko in spoštljivo priklonil in se bo z naprej z njo bahal, kot bi bil višjo stopnjo dosegel.

Šele sedaj, ko sta imela hribovca ta abruški dar sredi stebrovja sama in brez tujih oči in jima je pristne oblike in ostrega duha po hribih v glavo udaril, se jima niso izvile besede, ne, ampak vriski presenečenja in zavzetja.

»Oče, domovina!«

»Domovina, Poz'do!«

(Dalje.)

¹ Contijev vodomet.

Razstreljena premogokopna stavba v Lensu na Francoskem.

Fayolle, francoski poveljnik ob Sommi; Balfour, poveljnik 20. armade.

toma, to se mu je videlo na privihanem nosku, s sirupom namazanem, in na bradi in na širokem mrežastem ovratniku, kakor tič s kljunom kavsal v kupoma napolnjeno breskovo lupino. Zakaj iz ročev težke ploče ni mogel niti prsta izmakniti. Je pač z jezikom urno polizal sladko izdajo okrog gobčka, da je bila tam okoli kar sama nedolžnost videti, toda porednost na bradi in na nosu, kamor najdaljši potepuški jezik ne seže, ga je mogočno pobijala. »Ne zamerita,« je hotel zato veselo zaprositi. Ko pa je prvič s svojimi salonskimi čevlji prirožljaj v to strašno, ne-

skopnela in spomnil se je le še svojega kratkega naročila. Z blagodnečim, toda tresočim se glasom ju je povabil: »Signori,¹ pokrepčajta se! Obed prihaja od Njega Svetosti samega. To je posoda in večerja papeževa. Prosi vaju, da jo pojedeta s tako dobrim srcem in tako slastjo, kakor jo je on pred eno uro pojedel iz vajinih skodelic. Ohranita ga sedaj in vedno v bratovskem spominu. Bog vama blagoslovi jed in pijačo!«

S tem običajnim voščilom in s tako melodičnim poklonom, kakor ga na zemlji

¹ Gospoda.

Po svetu.

Državni zbor.

Po treh neustavnih letih je zopet enkrat ministrski predsednik zbral poslance na Dunaju in jim pojasnil v dolgem govoru svoje namene. Pri svojem govoru pa Klam-Martinič ni imel sreče, ker je stopil pred poslance vezanih rok. Sedanje naše vlade vojska ni izmodrila in še vedno mislijo, da mora biti Avstrija nemška, dasi je večina narodov in državi nemška. Za mogočno, veliko Avstrijo smo vsi in uprav zato hočemo, da je vsem narodom enako pravična, ker se sicer ne more vzdržati kot velesila. Vsi njeni narodi morajo biti zadovoljni, potem bo Av-

strijia močna dovolj nasproti zunanjim sovražnikom.

Ako bodo Poljaki držali z drugimi slovanskimi poslanci, tedaj bo treba novih ljudi za vlado, ker proti združenim Slovanom v Avstriji nihče ne more vladati. — Jugoslovanski poslanci so nasproti vladi označili svoje stališče z izjavo, ki smo jo že objavili v našem listu. Bolj podrobno je to izjavo obrazložil v svojem zanimivem govoru načelnik jugoslovanskega kluba dr. Korošec.

Tako-le je nastopil načelnik Jugoslovanskega kluba dr. Korošec: Začel je slovensko: Obilo je v tej vojski teklo slovanske krvi. Občudujemo junaštvo in vztrajnost naših bratov junakov, a obžalujemo žrtve. A ti potoki naj niso tekli zastonj. Naše srce nam nareka vročo željo, da ti potoki niso tekli zastonj, temveč da nam vzklije iz njih boljša bodočnost svobode in združenja. (Burno odobravanje.) Mi poslanci smo služabniki te misli našega naroda. Nje izvršitev nam je dolžnost. Brez ozira na pleme, govorico in vero, smo se združili v enem klubu, da tako pokažemo svetu voljo našega združenega naroda. A ko govorim prvi v imenu naroda, ne zabim klicati i narodu, naj se združi! (Živio in bravo klici.) Prišle bodo grožnje, za njimi sladke vabe, kakor se je to že zgodilo, da bi nas odvrnile. A ne vdamo se! —

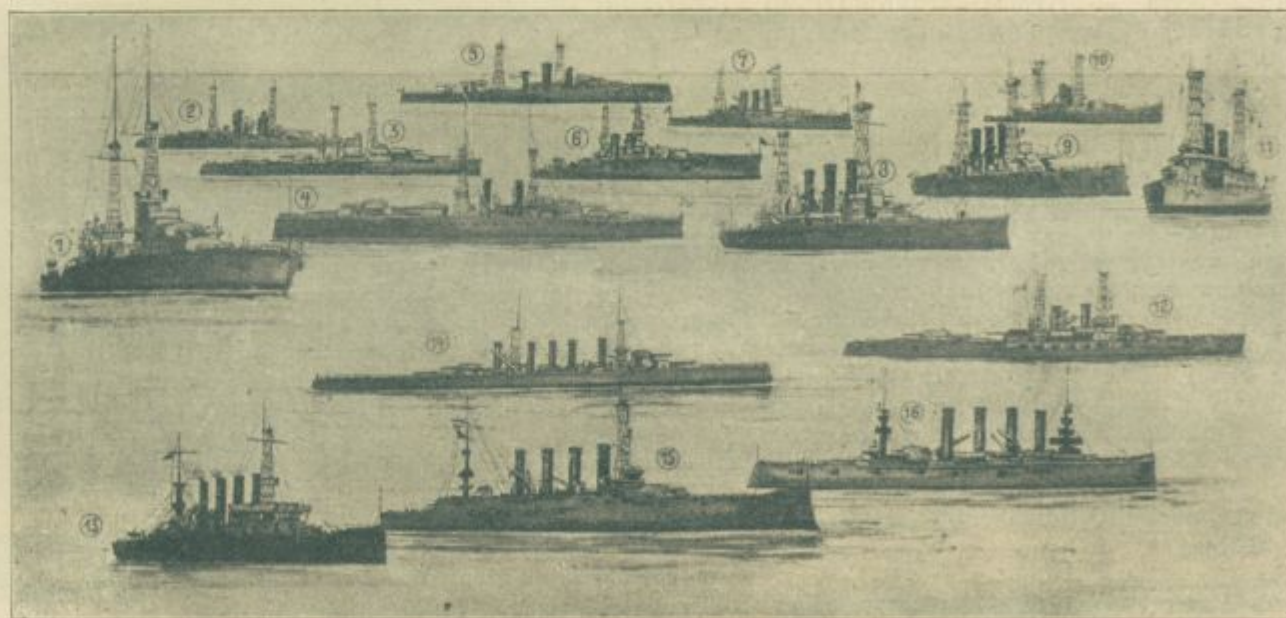
Pripravljena letala za napad.

Za mir.

Po prizadevanju državnih poslancev dr. Kreka in Stojana so se združili v državnem zboru vsi poslanci-duhovniki v posebno prosto zvezo in predlagali vladi naj se potrudí, da čimprej sklene častni mir, za katerega se ves čas vojske trudi papež Benedikt XV.

Bojišča.

Na Krasu so Lahi po našem zmagovitem naskoku pri Jamljah začasno od-

Najnovejši tipi ameriških bojnih ladij in oklopnih križaric.

čemo enakost tudi v političnem življenju. (Dolgotrajno ploskanje.) Kvečjemu bi mislili, da v zaledju to ne drži. A razlike med katoliki in protestanti ni. Vendar se vsiljuje misel, da je sklenila vlada očitno zvezo z »aliance israelite«. Tozadevne, četudi tajne akte naj predloži.

nehali od napadov, ker za nadaljevanje ofenzive vsled velikih izgub za nekaj časa niso sposobni na tem bojišču. — Začeli so pa zato z napadi na tirolskem bojišču na gorovju nad Asiagom in ob Brenti. Na 25 kilometrov široki vojni črti so izvedli prvi napad po večdnevni pripravi s top-

ništvom. Severno-zahodno od Asiaga so pridrli Lahí do naših jarkov, a so jih naši zvečer zopet odgnali. Hudi boji so bili posebno pri Zebio in Monte Forno, kjer so napade odbile čete našega železnega vojnega zbora. Lahí so najbrže mislili, da naši na Tirolskem niso pripravljeni, a so se v svojih računih zelo zmotili. Vendar vse kaže, da bodo tukaj Lahí še poskušali svojo vojno srečo.

Na Krasu so pri deseti laški ofenzivi naši zaplenili 27.000 laških ujetnikov.

Pod dobrim varstvom. (Risal Staeger.)

Na ruskem bojišču streljajo tu in tam s topništvo, napovedane ruske ofenzive pa še ni. Na rusko-rumunskem bojišču so mislili začeti, pa so se baje ruske armade temu uprle in zato tudi v teh krajih ni posebnih bojev.

Na zahodnem bojišču napadajo Angleži in Francozi na posameznih krajih, ker na splošno niso mogli prodreti; posebno so Angleži na belgijskem bojišču zelo delavni. — Nemški zrakoplovi so napadli vojne naprave v Londonu; ubitih je bilo precej ljudi.

Grški kralj odstopil.

Po dolgem času se je izvršilo zadnje dejanje grške žaloigre. Grški kralj, ki je na vsak način hotel odvrniti grozote vojke od svoje države in ni odstopil od svoje nevtralnosti, je končno podlegel spletkam Angležev in Francozov in odstopil. Ententa je postavila kot škopnik za kralja njegovega drugorojenca Aleksandra. Kralj pa se je s prestolonaslednikom umaknil v svoj grad Taito. Angleži so zopet pokazali, kako znajo varovati male narode. Sedaj bodo najbrže grško armado vporabili za svoje namene v Macedoniji. Najbrže da je lakota kralja prisilila, da je odstopil.

Razno.

Pomanjkanje popirja.

Naš časopisni popir je večinoma iz lesnega razmoka, snov zanj nam dajejo naši domači gozdovi. Prejšnja leta smo dobivali pač tudi iz Ruske in Finske in od drugod deloma les, deloma že pripravljeno celuloso, ki se je pri nas dodelala v popir. Dobivali

smo tudi iz inozemstva vseh vrst popirja. Prepoved sporazuma nas hoče izstradati tudi na tem polju, kakor da ne bi njim moglo ničesar zmanjkati. Zdaj pa sta jeli tožiti Severna Amerika in Finska o pomanjkanju lesa za izdelavo popirja. Nikdo ni mislil na tako možnost. Severna Amerika je imela v svojih velikanskih gozdovih zaloge, ki so bile na videz neizčrpne in v katerih je izpolnjevala mlada rast kar sama ob sebi vsled sekanja nastale praznine. Ali Američani niso znali gospodariti z gozdovi, kar divjali so po njih

je nastala prva izdelovalnica, ki je zaslužila ime tovarne. Druga tovarna je nastala kmalu zatem v Bagdadu, kjer so se bavili z izdelovanjem popirja tja do 15. stoletja. Popir se je imenoval samarkandski ali korozanski popir in je bil narejen iz starega platna. Baje so prinesli Arabci prvi popir v Evropo, ko so se naselili na Španskem. Preiskave so pokazale, da je nastala prva tovarna popirja v Nemčiji šele v 12. stoletju. Tedaj so imenovali popirnice popirne mline; prvi mlin je napravil Ulmam Stronner leta 1390. v Norimbergu. Dokler so pisali samo z roko, ni bila potreba popirja. Današnji stroji izdelajo lahko v minuti 700 kvadratnih metrov popirja, današnja potreba popirja je velikanska v primeri s potrebo in uporabo prejšnjih stoletij. Popir se rabi za perilo, časopise, zavitke, obleke, celo za zidanje hiš, iz popirja izdelujejo podplate, torbe, igrače. Marsikdo, ki je kupil za drag denar predmet, ki je bil na videz iz trpežnega blaga, se je prepričal na svojo žalost, da je bil odpravljen z izdelkom iz popirja. In zdaj primanjkuje tudi tega faktorja civilizacije.

Zmes.

Oglas nekega kina pozimi. Film »V večnem ledu« danes odpade, ker ni premoğa; mesto tega se predstavlja film: »Pod vročim solncem«.

Bolečine odpravljajoča sredstva, ki se jih mora vzeti, imajo mnogokrat bolečine želodca kot posledico. Nasprotno pa je bolečine odpravljajoče zunanje obdrgnjenje in masaže s Fellerjevim blagodejnim rastlinskim esenčnim fluidom z zn. »Elsa-fluidom« sigurnega učinka, ne da bi otežil želodca. »Elsa-fluid« vsili v kožo na bolečem mestu, raztopi povzročitelje bolečine in oživi krvno cirkulacijo. — 12 steklenic franko stane samo 7 kron 32 vinarjev. Lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elza-trg št. 331 (Hrvatsko). Mnogo zdravniških priporočil. Naroči naj se obenem tudi Fellerjeve mlo odvajajoče rabarbara-kroglice, 6 škatlic za 5 K 57 v. (se)

Framydol je sredstvo, ki pomlaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2*70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2*45 (povzetje 55 vin. več.)

Naroča se pri:
IVAN GROLICH, drogerija pri angelu, BRNO št. 365, Moravsko.

Fellerjev blagodejni, bolečine lajšajoči rastlinski esenčni fluid z zn.

„ELSA-FLUID“
za razkrajajoče
izplakovanje grla.

12 steklenic franko 7 kron 32 vin.
Lekarnar E. V. Feller, Stubica, Elsa-trg št. 331 (Hrvatska). Nad 100.000 zahvalnih pisem in zdravniških priporočil.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR.